

Anulu II.

Nro 2.

Fói'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religioasa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

25 Ianuaru 1884.

Cuprinsulu:

Seminariile nostre clericali. — Cuvintele Santului Paulu I Corinteni II. 9. —
Legatur'a casatoriei in ordinea naturale. — Arderea si inmormentarea mortiloru.
Varietati.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu **3 fl.** v. a.

Blasiu, 1884.

Tipograf'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Seminariile nostre clericali.

În timpul din urmă s'au auzit nu odată voci prin diaristic'a noastră, cari pretind reformarea seminariilor nostre clericali. Nu vomu dice, că vocile aceste sunt conduse în dorința lor de cugetul francmasonilor și a liberilor cugetători din alte țări, cari încă pretind reformarea seminariilor clericali, înse o pretind numai pentru ace'a, că clerului tineru se-i pota dá una educațiune mai multu profana decâtu basericésca, că astufeliu pre rendu se submineze totu creștinismulu, și clerulu în locu de propagatoriulu ideiloru creștine se devina apostolulu ideiloru liberilor cugetători. E posibilu, că deca vocile de prin diaristic'a noastră s'aru apucá se dé unu programu detaiatu cu privire la reformarea din cestiune, atunci programulu lor ar' semená că ou cu ou cu alu liberilor cugetători. Acest'a nu pentrucă și vocile nostre și liberii cugetători mergu spre unulu și acel'asi scopu, spre subminarea creștinismulu, pentrucă ne place încă a crede, că vocile nostre încă nu suntu asia de emancipate de ori ce credința, precum suntu liberii cugetători. Asemănarea cea mare ce credemu, că ar' fi între programele lor, vine cu totulu de aire. Liberii cugetători prin diaristic'a lor, prin opurile lor, și pre alte multe căli atât'a indiferentismu și chiaru și disprețiu au semnatu prin mai tota Europ'a facia cu tote științele teologice, câtu prin multe clase în privința acest'a s'a formatu una asia numita opiniune publică tare după gustulu lor. Se înțelege de sine, că ideile aceste de disprețiu, și în celu mai bunu casu de indiferentismu facia cu științele teologice asia precum au înflorit ele în baserica până acum, au strabatutu și la noi, câtu pretensiunea reformarei seminariilor clericali nu este altu ceva decâtu unu tribut adusu pote fora conștiința ideiloru și tendințelor liberilor cugetători, de a nimici pre calea acest'a totu creștinismulu.

Se vedemu înse, óre din punctulu de vedere alu creștinismulu în genere și alu bisericei nostre în specie, este reformarea acest'a asia de lipsă, precum se pretinde, fiindcă singuru din punctele aceste de vedere ar' poté fi admisibila una reformare óre care. Spre scopulu acest'a se începemu mai întâiu cu Seminariulu metropolitanu din Blasiu, în care se cresce mai totu clerulu archidieceșanu și cea mai mare parte a clerulu dieceșei Lugosiului.

Principiulu, după care este organizatu Seminariulu din Blasiu, este câtu se pote mai rationalu și cu fundamentu. Anume principiulu de a uní cultur'a teologica teoretica câtu se pote mai bine cu cea lumésca practica. Tota educațiunea în Seminariulu metropolitanu din Blasiu tinde întru acóló, că preotimea esita din elu se aiba cultura teologica suficienta spre a poté realizá

imperati'a lui Domnedieu si in poporul nostru, dara totu odata se aiba si atãt'a cultura practica, cãtu si in lucrurile lumesci se pota fi purtatori de cultura si adevirati parinti ai poporului nostru. Spre scopulu acest'a studiele seminariale suntu impartite in doue grupe, anume grup'a scientieloru curatu teologice, si grup'a celorlu practice seculari. De grup'a cea de antãiu se tienu tote scientiele teologice, ce se propunu la universitate cu unic'a si neinsemnat'a esceptiune a limbiloru orientali, anume: apologetic'a si dogmatic'a, studiulu biblicu constatatariu din istori'a revelatiunei Testamentului vechiu si nou, isagogi'a ambeloru Testamente, archeologi'a biblica, ermeneutic'a, esegesea comuna si mai inalta si in urma limb'a ebraica¹⁾, mai departe istori'a basericei universali si a celei particulari romanesci, dreptulu canonicu cu procedur'a canonica civila, criminala si matrimoniala, Etic'a si Teologi'a pastoralã, Cantulu si ritulu basericescu. De grup'a a dou'a se tienu studiele acele, de cari au lipsa preotii cã inspectori ai scololoru poporali, cã purtatori de cultura in poporu si cã parinti adevirati ai poporului si in lucrurile cele lumesci. De aceste se tienu: Pedagogi'a, Catechetie'a si Metodic'a, Medicin'a poporala si Higien'a, Dreptulu civilu cu deosebita considerare a partei aceleia, ce mai multu intereseza pre poporul nostru, cum suntu cauzele urbariali, ereditari si cambiali si procedur'a civila, si in urma economi'a rurala cu considerarea toturoru progreseloru facute pre terenulu agriculturii in tempulu mai nou in lucrarea rationala a pamentului, in imbunatatirea si nobilitarea fructeloru, masinarie si altele.

Studiele aceste se propunu de 8 professori, dintre cari 6 clerici si 2 laici. Ele suntu impartite pre patru ani, si inca asia cãtu cele teoretice mergu laolalta cu cele practice in unulu fia-care anu. In Seminaru nu se primescu decãtu tineri prevediuti cu testimoniu de maturitate, cu portare buna si deplinu sanatosi in privinti'a corporala, spre care scopu unulu fia care cu ocaziunea concursului se visitéza decatra mediculu archidiecesanu. Studiele se propunu in limb'a romana si din unulu fia care se face esamenu publicu,

¹⁾ In contr'a limbei ebraice s'au auditu nu odata voci, cari pretindu eliminarea ei totala cã a unei scientie anticuate. Vocile aceste inse suntu in confusiune mare. Limb'a ebraica nu se propune in mesura asia mare, cãtu se o pota vorbi. De acést'a nice nu aru avé preotii lipsa. Ci se propune numai in atãt'a, in cãtu unu preotu are lipsa de ea spre a intielege multi termini teologiei mai insemnati, ce in vietii'a unui preotu ocuru in tota diu'a. Analogia despre acést'a avemu si in alte staturi de vietia. Juristii inca nu au lipsa se vorbésca limb'a latina. Inse pentru ace'a trebue se cunosa limb'a latina baremu atãt'a, cãtu se pota intielege unii termini si unele reguli si principie de dreptu, ce se intrebuintiéza numai in limb'a latina. Asemene dela apotecari nu se pretinde ce e dreptu limb'a greca in mesura asia mare, cãtu se o vorbésca, inse se pretinde totusi atãt'a cunoscintia, cãtu se intielega multimea cea de termini grecesci botanici, zoologici, mineralogici si chemici, ce ocuru in farmacia in totu minutulu, din care cauza la cursulu farmaciei nice nu se primesce nice unulu fora testimoniu din limb'a greca. La Juristi din punctu de vedere practic nu e anticuata limb'a latina, la Apotecari limb'a greca, pentru ce dara se fia la teologi anticuata limb'a ebraica?

la care Escellentia S'a Prea Santitulu Domnu Metropolitu candu este acasa, asista dela inceputu pana la capetu intrebandu pre unulu fia-care, fienducã ce'a ce e rar, cunosce pre unulu fia-care cu de a meruntulu.

Disciplin'a este de asia, cãtu unulu fia care clericu in tempu de 4 ani se se dedé la pietate, vietia regulata si la ordine. Ce atinge confortulu, mai cu sema in tempulu mai nou s'a pusu mare pondu si pre ace'a, cá tinerimea se se dedé la unu gustu mai modernu in privinti'a arangiarei domestice, a imbracaminteloru si a viptului, cá si in privinti'a acést'a preotii se fia adevirati purtatori de cultura in poporu, care in tote lucrurile aceste este tare remasu indaraptu. In urma professorii suntu unulu fia-care in studiulu propriu, ce-lu propunu, barbati de specialitate, éra manualele suntu mai tote tiparite.

Deca acum le resumamu tote aceste, si cu deosebire cultur'a scientifica, teoretica si practica, pre care se pune asia mare pondu in Seminariulu acest'a, atunci pre dreptulu intrebamu pre ori si cine, cá ce reformare mai doresce? Seminariulu Blasianu a tienutu contu mai cu sema pre terenulu culturalu scientificu de tote cerintiele tempului si indigintiele poporului nostru, cãtu cu greu credemu, cá unu alu doile Seminariu in regatulu nostru s'ar' poté asemená cu elu. De unde de sine urméza, cá una reformare nu se pote pretinde decãtu in numele principiului retrogradu, éra nice de cum in numele progresului.

Alu doile Seminariu romanu unitu este Seminariulu din Gherl'a. Ce s'a dtsu despre Seminariulu din Blasiu, ace'a are valoare si despre celu din Gherl'a, cãce totu dupa acelesi principie suntu organizate ambele. Deosebire este numai in ace'a, cá in Seminariulu din Gherl'a nu se potu totu de a un'a propune tote studiele practice din lips'a midiloceloru, nefiendu Seminariulu Gherlanu asia avutu cá celu din Blasiu. Alta deosebire este, cá in Seminariulu Gherlanu unele studie se propunu in limb'a latina. In contr'a propunerii acesteia a unoru studie in limb'a latina s'au pronunciatu de nenumarate ori unele voci. Si totusi deca considera omulu lucrulu asia precum se cuvine, numai decãtu afla, cá acest'a nu este nice decãtu unu reu, de care se se spaimante asia tare. Objectiunea prima, ce se face in contra limbei latine in unele studie in Seminariu, este, cá tinerimea nu pote se intieléga studiele precum se cuvine. Si objectiunea acést'a se face cu tota seriositatea, fora cá respectivii se observeze, cãtu este de fora de temeiu. Cãti barbati juristi forte buni avemu noi, cari n'au invetiati drepturile nice cându in limb'a romana, ci in una limba straina? Cãti medici tare buni nu avemu, cari tota scientia si o au castigatu in limbi straine? Deca acestia au patrunsu studiele loru propuse in una limba straina, atunci pentru ce se fia teologii mai slabi de capu, si numai eli se nu le pota patrunde? Afora de ace'a barbatii nostri celi mai distinsi suntu aceia, cari au studiatu teologia prin Vien'a si Rom'a totu in limbi straine. Apoi pentru unu Romanu a studiá in limb'a latina mai cu sema teologia, nu este nice pre departe asia greu, cá a studiá drepturile

seau medicin'a in limb'a germana seau magiara. Acést'a pentrucà mai tota terminologi'a teologica este in limb'a latina, câtu si candu esplica unu professoriu romanesce, numai gramatic'a si sintactic'a este romana, terminii suntu mai toti latini, si asia deosebirea intre una propunere latina si intre un'a romana nu este asia mare.

Mai multu s'ar' vedé a cumpaní objectiunea, cà pre calea acést'a se negleze studiulu limbei romane, care este limb'a poporului, pre care are preotîimea se-lu pastorésca. Inse se nu uitamu nice odata, cà atunci, candu este vorb'a de inaintarea preotîimei nostre in cultura, doue lucruri suntu in una forma de necesarie. Anume antâiu cultivarea ei in limb'a romana, si a dou'a midîlocele necesarie spre inaintarea in cultur'a generala. Amendoue suntu neincungiuratu de lipsa, si nice un'a nu se pote negleze fora de dauna mare culturala. Acum ce folosu, cà cineva se va cultivá in limb'a romana, si apoi i voru lipsí totalu midîlocele de a progresá in cultur'a universalá? Midîloculu celu mai acomódatu inse de a inaintá in cultur'a generala este cunoscenti'a limbiloru, ce dispunu de una literatura mare si neperitoria. Deca remane omulu inchisu numai intre barierele cele anguste ale limbei si literaturii romane, atunci productele cele mai mari ale spiritului omenescu i voru remané in veci necunoscute spre daun'a lui cea mai mare culturala. Ce desastru mare este acest'a apoi pentru unu omu, ne potemu convinge in tota diu'a. Gustulu de cetitu p. e. este multu mai desvoltatu la tinerii aceia ai nostrii, cari pre langa limb'a romana mai cunosc si una limba din cele cu literatura mai classica si mai vasta, cum este p. e. cea latina seau germana. Si acést'a e tare naturalu, pentrucà acestui din urma i e deschisa intrarea la produse spirituali multu mai frumoase cá celui de antâiu, si prin urmare mai multu scie pretiui literatur'a, cá celu de antâiu, acarui orisonu literariu este tare micu si pucinu infrumsetiatu. Afora de ace'a *caeteris paribus* celu cu cunoscenti'a limbiloru celoru mari este totu de a un'a mai desteptu, mai instruitu, mai poleitu in spiritu si cu gustu mai desvoltatu si mai finu, decâtu celu fora de cunoscenti'a acelor'a. Si acést'a este éراسi tare naturalu, pentrucà tote aceste se castiga prin studiu. Si apoi pana candu si castiga ceva din ele celu ce e avisatu numai pre opurile in cele mai multe casuri numai mediocre ale literaturii nostre, ce de abié e in dorerile nascerei, pana atunci celu cu cunoscenti'a limbiloru celoru mari, ce totu tempulu lu pote intrebuintiá numai cu opuri classice, a sboratu cu 100 de pasi in aintea lui.

Din motivele aceste principiele nostre culturali trebuescu se tientésca in acoló, cá tinerimea nostra se se se cultive câtu se pote mai bine in limb'a romana, inse totu odata se-si castige cunoscenti'a baremu a unei limbi din cele mari, care se-i fia midîloculu celu mai bunu de a inaintá in cultura, fora de care tota cultivarea numai in limb'a romana nu folosesce mai nimicu. Scrietoriulu acestor'a in calitatea sa de superioru preste tinerime a avutu forte desu ocasiune a cunosce tineri cu zelu forte mare de a inaintá in scientie,

inse fiindcă nu posedău decât limb'a română, și în cazul cel mai bun și cea magiară, a cărei literatură încă este mica că a noastră, așa pe lângă toate silințele nu o puteau duce departe și au rămas totuși de a un'a țară restrânsă.

Multi se provoacă la Germani și la Francezi, cari de comună numai în limb'a lor se cultivă, și așa dău, pentru ce se nu facem și noi așa. Inse ore avem noi literatur'a germană și franceză? Unu germanu sau francezu poate se nu cunoască nice una alta limbă, și totuși se se înalță până la cel mai înaltu grad de erudiție, pentru că totuși ce-i trebuie, află în limb'a sa maternă. Nu trebuie se imităm noi pre Francezi și Germani acolo unde nu suntem în stare a-i imita, și unde această nu o putem face decât spre daun'a noastră. Românii, Magiarii și alte popore începătorie pre terenul literar au greșit tare mult în privința acestei, că au cugetat, că ce este cu potința la Germani și Francezi, este cu potința și la ei, ce face unu Hercule poate face și unu pigmeu.

Decă acum foră de a mai cumpani și alte motive basericesci și practice, considerăm numai motivele culturale espuse până aci, cu greu va dăce cineva, că este una daună, cându preotimea în decursul studiilor teologice și castiga cunoștința limbii latine provădită cu una literatură vastă în științele teologice și în toate ramurile celorlalte științe profane afară de cele matematice și fizice, prin ce i se dă în mână unu mijloc din cele mai eficace spre înaintarea în cultură. Această nu o va dăce cu atât mai puțin, că limb'a latină că sora a limbii române ajută pre omu multu chiaru și în înaintarea în limb'a română, mai i usurează multu calea și la învățarea în timpu foarte scurtu și a limbilor celorlalte române. Apoi nice odată studiile teologice nu se propun toate în limb'a latină, chiaru nice în Seminarul Gherlanu, ci și acolo cele mai practice se propun în limb'a română, și așa tinerimea are destulă ocaziune a se cultivă și în limb'a maternă. Ma clericii pe lângă această dispun și de una societate de lectură și de unu număr frumos de foi române, cu cari numai decă nu lipsese voința, se potu ajuta foarte multu în progresul în limb'a română.

Din motivele aceste suntu nu puțin, cari ar' dori, că și în Seminarul din Blăși se se propună unu sau altu studiu în limb'a latină, fiindcă numai pre calea această se potu uni cele două receriri culturale atâtu de momentose, anume cultivarea în limb'a română, și subministrarea unu mijloc cum este limb'a latină de a înaintă în cultur'a universală.

Cuvintele Santului Paulu I Corinteni II. 9.

Pucine cuvinte suntu în S. Scriptură, cari se se întrebunțieze așa desu decătra concionatori că cuvintele Santului Apostolu Paulu din epistol'a întâia către Corinteni capu II versu 9 „ochi de omu n'au vediatu, urechi de omu n'au audiatu și la inim'a omului n'au străbătutu, ce a preparatu Domnedieu

celoru ce-lu iubescu pre elu". Caus'a jace nunumai in frumseti'a cuvintelor, ci si in sensulu loru celu profundu. Nu va fi dara fora folosu, deca in cele urmatorie vomu dá pre scurtu esegesea dogmatica si biblica a cuvintelorú acestor'a, precum amu fostu promisu inca in anulu trecutu.

Spre a intielege, precum se cuvine, cuvintele aceste ale marelui Apostolu, este de lipsa a cunosce mai antáiu objectulu, despre care vorbesce. Este mai pre susu de ori ce indoiéla, cà objectulu despre care vorbesce aci este fericirea. Se nasce inse intrebarea, cumcà ce feliu de fericire intielege aci Santulu Apostolu?

Este cunoscutu, cumcà fericirea este de doue specii, anume fericirea naturala, si fericirea supranaturala. De aci urméza cumcà un'a din aceste doue trebuie cà o intielege Santulu Apostolu. Spre a sci inse, care din aceste doue o intielege, trebuie se cunoscemu mai antáiu natur'a ambeloru si deosebirea ce este intre ele.

Fericirea omului preste totu, dupa-ce nice unu lucru creatu nu i o pote procurá, nu pote se consiste decátu numai in unirea omului cu Domnedieu, precum díce S. Augustinu: „*nelinistita este inim'a nostra Domne, pana nu se odichnesce in tine*". Unirea acést'a inse a nostra cu Domnedieu nu se pote nice decum intemplá prin una transformare a naturei nostre in Domnedieu, ci trebuie se se intemple prin una alta operatiune. Care este inse operatiunea acést'a? Spre a poté respunde la intrebarea acést'a, este de lipsa a sci, cà omulu are mai multe facultáti, cari tote cérca a se saturá, si prin ace'a a face pre omu fericitu. Asia omulu are facultatea de a mancá, bé, cunosce, iubi si altele. Intre tote facultátile aceste cele mai inalte si mai nobile suntu: facultatea de a cunosce si de a iubi. De aci inse de sine urméza, cà omulu nice odata nu se semte asia fericitu, cá atunci, candu facultatile aceste doue suntu saturate; ma candu facultátile aceste doue suntu saturate, atunci cele lalte inferioare suntu reduse la tacere, si mai cà nice nu mai functionéza. Nu se poftesce multa agerime de minte seau ostenéla spre a cunosce adevverulu asertiunei acesteia. Graiulu comunu alu poporului inca lu marturisesce. Candu aude cineva una vorbire seau enaratiune frumoasa, in carea se desfetéza facultatea nostra de a cunosce, totu de a un'a se indatinéza omulu a díce: „*asi ascultá trei díle, si nice de mancare nu mi ar' trebú*“, va se díca, candu facultatea de a cunosce este in procesulu saturarei, atunci celelalte facultáti animale, cum este facultatea de a mancá, se reducu la silentiu.

Candu inse pote díce facultatea nostra de a cunosce si de a iubi, cà este saturata. De buna sema numai atunci, candu obiectulu ce-lu cunosce si iubescu este infinitu. Infinitu inse este numai Domnedieu. Prin urmare facultatea de a cunosce si iubi numai atunci este saturata, candu cunosce si iubescu pre Domnedieu. Si dupa ce fericirea omului consiste in saturarea facultatiloru acestor'a, asia de sine se intielege, cà fericirea adevverata nu pote consiste decatu in cunoscerea si iubirea lui Domnedieu. Cunoscerea si iubirea

lui Domnedieu este operatiunea ace'a, prin carea se produce unirea noastra cu Domnedieu, in care consiste fericirea noastra.

Cunoscerea si iubirea lui Domnedieu inse este de doue specii, un'a naturala, si alt'a supranaturala, si pre deosebirea acést'a se baséza si deosebirea intre fericirea naturala si supranaturala. Cunoscerea si iubirea naturala alui Domnedieu este ace'a, la carea se pote omulu redica si numai cu poterile sale naturali, va se dica cu mintea si cu inim'a s'a omenésca fora de nice unu ajutoriu alu revelatiunei seau alu gratiei. Cunoscerea si iubirea supranaturala alui Domnedieu este, la care ajunge omulu numai prin ajutoriulu revelatiunei si alu gratiei divine. Cea de antâiu si are bas'a in natur'a omenésca, va se dica este numai unu eflusu alu naturei omenesci. Cea de a dou'a inse si are bas'a in bunavointi'a lui Domnediu, va se dica nu natur'a noastra o produce, ci bunavointi'a lui Domnedieu. Cea de antaiu este unu debitu alu naturei nostre, care Domnedieu a trebuitu se-lu dé omului, deca a voitu cá omulu se fia omu si nu animalu. Cea de a dou'a inse este unu daru alui Domnedieu, care Domnedieu ar' fi potutu se nu-lu dé omului, fora cá pentru ace'a se fia nedreptu.

Fericirea cea supranaturala inca este de doue specii, anume fericirea supranaturala in lumea acést'a, si fericirea supranaturala in cea lalta lume. Cea de antâiu consiste in cunoscerea lui Domnedieu prin credintia nunumai precum ni-lu spune mintea noastra, ci precum ni-lu spune revelatiunea divina multu mai inalta decâtu mintea noastra, si in iubirea lui Domnedieu corespundietoria cunoscerei acesteia atâtu de inalte. Cea de a dou'a consiste in cunoscerea imediata alui Domnedieu, seau facia la facia, precum se cunosce elu pre sine insusi, si in iubirea nemarginita ce emaneza din cunoscerea acést'a.

Se nasce acum intrebarea, care din aceste trei specii de fericiri o intielege Santulu Paulu prin cuvintele din cestiune?

Mai antâiu este claru si mai pre susu de ori ce indoiéla, cumcà Santulu Paulu in loculu acest'a nu pote intielege fericirea cea naturala. Acést'a pentrucà la fericirea cea naturala pote omulu ajunge si numai folosinduse de poterile sale proprii. Santulu Paulu inse dice aci apriatu, cà fericirea despre care vorbesce elu, trece tote poterile omului, asia câtu nice ochiu de omu nu a vediutu, nice urechi de omu nu au audftu, nice la inim'a omului n'a strabatutu fericirea, despre carea vorbesce elu. Afora de ace'a fericirea cea naturala si o pregatesce omulu de sine. Santulu Paulu inse dice apriatu despre fericirea, de carea vorbesce elu, cà ace'a o pregatesce Domnedieu.

Din acesta se vede, cà Santulu Paulu in loculu acest'a vorbesce despre fericirea cea supranaturala. Inse fienducà si acést'a este de doue specii, precum amu vediutu mai susu, asia se nasce intrebarea, cumcà pre carea din aceste doue o intielege aci S. Paulu, pre cea din lumea acést'a, seau pre cea din cealalta lume.

Spre a poté respunde la intrebarea acést'a este de lipsa se cunoscemu,

ce a datu Santului Apostolu ansa, că se vorbésca despre fericirea acést'a. Spre scopulu acest'a este de lipsa se considerámu pucinu cuvintele Santului Apostolu, ce premergu cuvintelorú din cestiune.

In cuvintele premergutorie díce Santulu Apostolu, că invetiatur'a, ce o predica elu, a fostu ascunsa toturoru invetiatoru lumei acesteia, si nice unulu n'au cunoscutu, ce fericire pote se aduca invetiatur'a acést'a omeniloru, căce deca ar' fi cunoscutu, atunci n'aru fi restignitu pré Domnulu marirei; care o a adusu in lume. Cuvintele Santului Apostolu sunta aceste: „*cà noi vorbimu intieleptiunea lui Domnedieu între perfecti, intieleptiunea nu a seculului acestuia, ci vorbimu intieleptiunea lui Domnedien in misteriu, care este ascunsa, si care o a pregatitu Domnedieu in ainte de seculi spre marirea nostra, pre carea nimene din principii lumei acesteia nu o au cunoscutu, căce deca o ar' fi cunoscutu, atunci nu ar' fi restignitu pre Domnulu marirei*“.

Din cuvintele aceste dara este certu, că Santulu Apostolu vorbesce aci despre fericirea, care o procura omului credinti'a in invetiatur'a revelata de Domnedieu si predicata de Santulu Paulu, va se díca despre fericirea supranaturala din lumea acést'a. In cuvintele aceste propune Santulu Paulu invetiatur'a divina predicata de elu, cá pre una invetiatura ascunsa si pentru celi mai invetiati omeni in lume. (Pre filosofi Eliniloru si pre Farisei Judeiloru, cá pre principii invetiatoru, i intielege S. Paulu prin cuvintele: principii lumei acesteia, cari in sfer'a spirituala guverneza pre altii cá principii statelorú in sfer'a cea materiala). Acum in viersulu urmatoriu, care curprinde cuvintele, cu a caroru interpretare ne ocupamu noi, merge S. Paulu mai departe, si areta, că pentru ce este invetiatur'a acést'a atâtú de ascunsa. Pentrucă ochi omenesci de sine nu potú se vedea, urechi omenesci de sine nu suntú in stare se audia, si anim'a omului nu pote strabate de sine pana la una atare invetiatura, carea Domnedieu din eternu a decretatu se ni o descopere noue. Cumcă in tote cuvintele aceste Santulu Paulu vorbesce despre fericirea supranaturala din lumea acést'a, ce o procura omului credinti'a in invetiatur'a revelata de Mantuitorulu nostru si predicata de Santii Apostoli, între cari este si Santulu Paulu, se vede si din versulu immediatu urmatoriu. Că dupa ce in v. 9 a dísu că nice ochi n'au vediatu, nice urechi n'au audítu, nice la inim'a omului n'au strabatutu invetiatur'a acést'a, apoi in v. 10 díce: *Noue inse ne o a revelatu Domnedieu prin Spiritulu seu!*

Tote aceste areta invederatu, că Santulu Paulu vorbesce in loculu nostru despre fericirea supranaturala din lumea acést'a. Publiculu comunu inse, care nu se pote redicá la subtilitati teologice, intielege cuvintele aceste despre fericirea din cealalta lume. Intielesulu acest'a nu se pote díce, cumcă este chiaru reu. Acést'a pentrucă fericirea supranaturala din cealalta lume este una continuare, perfectionare si clarificare acelei din lumea acést'a. Astufeliu amendoue fericirile aceste forméza laolalta unu totu, in care cea din lumea acést'a este începutulu, éra cea din cealalta lume complementulu, din care

causa S. S. Parinti pre cea din lumea acést'a o numescu auror'a, éra pre cea din cealalta lume dñu'a fericirei. In lumea acést'a ne face fericiti credinti'a, in cealalta vederea facia la facia, insé vederea facia la facia este desvelirea credintiei, éra credinti'a invelirea vederei facia la facia. Deca astufeliu se intielege lucrulu, atunci cuvintele din cestiune ale Santului Paulu se potu intielege si despre fericirea din cealalta lume. Inse este cu totul gresitu, candu se intielegu numai despre fericirea din cealalta vietia cu eschiderea celei din vietia acést'a ¹⁾).

Legatur'a casatoriei in ordinea naturale.

II.

E adeveratú, cá in contr'a indissolubilitatei casatoriei se aducu multe objectiuni. Se le vedemu inse, cá se le scimu pretiuí.

Jubirea e scaimbatiosa, cá ori si care altu sentiementu. Ea trece cá unu visu frumosu, din care omulu se descepta, cá se se reaffe in o realitate forte prosaica. Ea e cá o betia, din care se trediesce omulu cu anim'a franta si cu capulu incurcatu. Cine s'ar' poté dar' deoblegá, cá va nutri pururea sentiementulu acest'a in casatoria? Si candu odata s'a recitu iubirea casatoritorulu si s'a prefacutu in indiferentia ghiaciósa, in gretia si antipatia imprumutata, cine va fi barbarulu, care se sustiena inca o legatura, care s'a prefacutu in o catena de sclavia? Si candu antipati'a acést'a cresce pana la infidelitate, ma pote chiaru si adulteriu, ore se nu fia consultu a rumpe legatur'a acést'a celu pucinu pentru partea cea nevinovata? Si deca nice o potere pamentesca nu pote dissolvá acést'a legatura, deca numai mortea o dissolve, nu e ore in urm'a unei antipatie asia de mari prea invederatu periclulu, cumcá casatoritii si-voru pregatí prin crim'a uciderei calea la o noua casatoria?

Acést'a obiectiune, inse nici de cum nu pote destramá seau clatiná principiulu despre indissolubilitatea casatoriei, precum se va vedé numai decátu, deca o vomu reduce la pretiulu si valoarea ei adeverata si normala.

Simpatia si antipatia, iubire si ura suntu cu adeveratu sentiemente, cari se destepta in omu pre nesciute. Inse ratiunea si vointi'a au se domnesca asupr'a loru, au seau se le sugrume de tempuriu seau se le nutresca, au se le tiena in totu casulu intre barierele detorintiei; cine s'ar' lasá fora nice unu semnu de vointia a fi condusu si sclavitu de ele, s'ar' dediosí la animalu, care asculta numai de instinctulu seu. Acum deca motivulu casatoriei a fostu iubirea, atunci acést'a nu se pierde asia de usioru, precum s'ar' crede, deca numai casatoritii o supunu ratiunei si vointiei, si nu o lasa de sine. Voiesca numai casatoritii a conservá si in casatoria ceva din imprumutat'a stima

¹⁾ Cu alta ocaziune vomu merge mai departe, si vomu aretá, cá Santulu Paulu in viersulu din cestiune vorbesce despre cele trei cáli, pre cari pote omulu ajunge la ver un'a cunoscentia, precum amu fostu promisu in anulu trecutulu unui criticu alu foiei nostre.

si afabilitate, in care se intreacău pre tempulu nuptialu, -si de securu că iubirea nu va încetá asia iute si nu se voru mirá, deca voru aflá, că si densii au defecte, cá ori si care omu, si deca voru vedé, că pre cerulu seninu se mai ivesce si câte unu nuoru, nu voru rumpe numai decátu cu iubirea. Si deca câte odata i-se impare unuia seau altuia casatori'a indissolubila unu jugu, ore nu sufere omulu in vieti'a intrega sub jugulu patimeloru, sub jugulu nestatorniciei multu mai neplacutu cá jugulu casatoriei indissolubile? Si vieti'a unui omu virtuosu ore e altu ceva, decátu o lupta continua in contr'a inclinatiuniloru s'ale? Inchiaiandu casatori'a trebuie se considere omulu caracterulu si inclinatiunile, trebuie se previna disordinea in familia si atunci casatori'a indissolubila nu i se va paré unu jugu insupportabilu. Deca inse si-a facutu alegerea cu desconsiderarea toturoru legiloru mintei sanetose numai din capriciu si interesu materialu; deca si-a edificatu fericirea pre ceva, ce abia oferesce o placere efemera; deca si-a pierdutu tota puterea morala si se lasa victima pasiuniloru: atunci intr'adeveru lu amutia instinctulu nesatiabilu la casatorie noue, si casatori'a indissolubila i-se face o fericire otravita, unu jugu. Dar' pote ore avé dreptulu de a trage pentru erorile si nebuniile s'ale la raspundere pre supremulu legislatoru, care a sanctionatu casatori'a prin indissolubilitate? Se pota ore despartí omulu o familia, cá se oferesca patimeloru sale desfatari noue, nestatorniciei sale scaimbari noue? Se se corumpa ore o societate pentru câti-va omeni corupti? Am cetitu undeva cererea unui asia numitu moralistu independentu de ori ce principie religiose. Densulu cereá, cá divortiulu se se santiesca si se se preamareasca. Si pentru ce? Pentru că fiintiele cele cu inclinatiuni vioi si trecutorie au totu atâte drepturi, cá si cele cu inclinatiuni profunde si constante, va se dica, pentrucá omulu celu neconstantu are dreptu la casatori'a fericita, cá si celu constantu. Si apoi dupa-ce neconstantulu numai atunci pote fi in casatori'a fericita, cându inchiaia atâte, câte i place, precându constantulu si cu un'a este multumitu, asia neconstantulu numai prin divortiu si pote castigá fericirea, la care are dreptu cá si constantulu.

Radice-se motivulu acest'a de a concede inconstantiei frenu liberu la demnitatea unui principiu universalu, si apoi se va poté dispensá omulu de ori si ce oblegamentu, indata ce va fi impreunatu cu greutate si neplaceri si va cere dela pasiunile densului ore-cari sacrificii. Aplice-se terenulu religiosu, si se va proclamá licenti'a religiosa, căci nice aci nu se pote legá omulu pre vecia, de ore ce religiunea cu invetiaturele si detorintiele s'ale va poté fi pentru densulu unu jugu, si de ore ce parerea densului va fi espusa scaimbarei. Aplice-se terenulu politicu, si se va inauguré revolutiunea, căci deca-su potentatii in urm'a contractului socialu numai mandatarii poporului, atunci nu posedu plenipotentia lui in modu nerevocabilu pentru totu de un'a, si poporulu va poté desnodá legatur'a, care-lu lega de principe, indata ce-i va fi molesta, si va poté cercá alta forma de constitutiune cu alti mandadari. Identitatea

acestui principiu esplica aparitiunea, că pre candu proclamă reformatiunea licenti'a religiosa si prin acést'a se incercă a strivi auctoritatea baserecesca, totu pre acel'a-si tempu faceă asemenea pre terenulu politicu revolutiunea si pre terenulu casnicu divortiulu. Si după ce logic'a fapteloru nu scie de margini, aplice-se acestu principiu si terenului socialu, si se va poté escusă chiaru si suicidiulu, căci pentru ce se sustiena omulu legatur'a, care se numesce vietia, după ce i-s'a facutu esistinti'a ei o sarcina grea, si după ce nu-i mai lucesce pentru venitoriu nice o radia de sperantia? La atari urmari ne duce scepticismulu si epicureismulu.

Totu asia de pucinu e adulteriulu motivu indestulitoriu pentru divortiu. Acést'a pentrucă axiom'a generala recunoscuta in unulu fia care dreptu dîce, că deca unulu dintre contractanti violeza stipulatiunile contractului, nu mai e nice celu alaltu legatu: si asia s'ar' paré, că in astu casu va fî libera si de legatur'a casatoriei celu pucinu partea nevinovata. Inse acestu principiu nu se pote aplică ver carui contractu, si anume nu contractului matrimonialu. Căci cându afora de contractanti suntu interesati si altii, infidelitatea unei părți nu elibereza nici de cum pre ce'a lalta de oblegamentele ei. Si apoi casatori'a se inchiaia că o societate, care are se se estindia inca prin intrarea prunciloru, si prin urmare casatorii nu potu frange casatori'a spre daun'a prunciloru, cari inca suntu interesati in casatoria. Afora de soci si de copii e interesata in contractulu casatoriei si societatea, numesca-se acést'a statu seau basereca; căci acést'a-si primesce dela elu membri noi si nu pote privi cu indiferentia, cum se frange acestu contractu, care este sorgintea si isvorulu din care i curgu membrii noi.

Nu e motivu suficiente pentru divortiu nici chiaru pericolulu, că indisolubilitatea ar' poté duce pre unu sociu pana la omorulu celui alaltu. Câte impregiurari nu-su in societate, cari potu oferí ansa pasiunei spre crime, si cine le-ar' poté delaturá? O ereditate grasa pote desceptá in presuntivulu erede planuri de omoru, o corona regesca impinge pre diferitii pretendenti la resboiu civilu, unulu si acel'a-si scopu stralucitu seduce pre diferitii concurenti spre a se delaturá imprumutatu prin instrumintele cele mai marsiave. Cui i-ar' trece inse prin minte, deca acést'a e sanetosa, se dechiare, că in atari casuri dreptulu unuia trebuie se cedeze, pentru că se se incungiure reulu, ce l-ar' poté face celu alaltu? Atari rele potu proveni si din cele mai sante institutiuni si nu se potu incungiurá aci pre pamentu; se afla inse destule remedii in contr'a-li in ratiune si in consciintia, in cugetulu la justiti'a divina, in potestatea legislativa si esecutiva a statului si a basericei. Deca in careva casu casatori'a ar' amenintiá securitatea personala, simpl'a separare ar' fî de ajunsu spre delaturarea pericolului, si unde acést'a n'ar' fî de ajunsu, nice divortiulu n'ar' conduce la scopu.

Falsu e, că sterilitatea ar' fi unu motivu de ajunsu pentru divortiu, că si candu altu cum s'ar' impiedecă scopulu principalu alu casatoriei, pre candu

o noua împreunare ar' poté produce o posteritate numerosa. Desi e unulu dintre principalele scopuri ale casatoriei propagarea genului omenescu, totusi de o parte nu e defiptu asia de esactu momentulu, in care are se-si ajunga casatori'a acestu scopu, dupace multe casatorie tempu indelungatu sunt sterile, si numai târdiu devinu fructifere. Apoi candu ar' fi se se desparta una casatoria pentru sterilitate, atunci ar' fi se se probeze mai antaniu, cà sterilitatea acést'a va durá pana la morte. Acést'a inse cu ajutoriulu midloceloru omenesci este absolutu imposibilu. Éra de alta parte de unde pote se scia cineva in ainte, cà a dou'a casatorie va fi fructifera? Afora de ace'a sterilitatea si fecunditatea depinde si dela omeni. Avemu esemплу destulu de drasticu in sistemulu de doi copili. Cum va poté acum judecatoriulu se deosebésca sterilitatea naturala de cea voluntaria, si cum si va castigá convingere cà in unu casu óre care sterilitatea si are bas'a in natura si nu in vointia, dupa ce si aperatorii divortiului sustienu, cá numai sterilitatea naturala este motivu de despartire. Inse abstragundu dela acestea mai un'a fie-care lege universalá aduce cu sine si scaderi pentru singuratici, si totusi legislatorulu nu o abroga, pentru cà binele comunu premerge binelui privatu. Si-va avé dar' si indissolubilitatea din candu in candu scaderile s'ale, acestea inse nu o impiedeca, se fia unu fundamentu alu binelui universalu.

Motivele, prin cari se recomanda divortiulu, se deriva asia dara din pasiunile corupte, cari nu voiescu, se suporte jugulu ordinei. Ratiunea recunosce in indissolubilitatea matrimoniului fundamentulu celu mai neamanatu de lipsa alu unei vietie familiari ordinate si fericite.

(Va urmá).

Arderea si immormentarea mortiloru.

In baseric'a crestina inca din tempurile cele mai vechi s'a introdusu datin'a, ce dupa ace'a a devenitu universalá, cá trupurile fratiloru morti se nu se arda, cum se intemplá la pagani, ci se se immormenteze in pamentu. Urme secure despre datin'a acést'a avemu inca depre tempurile persecutiuniloru celoru mari din imperiulu romanu pana la Constantinu Marele. In tempurile acele viforose crestinii si immormentáu mortii loru, si deca nu pre toti, dara celu pucinu pre celi mai insemnati, in catacumbe, unde crestinii se adunáu la S. Liturgiá de fric'a paganiloru persecutori.

Datin'a crestina de a immormentá pre celi morti in pamentu se baséza pre doue motive. Motivulu antáiu este, cà conformu credintiei crestine trupulu omului este créatu dein pamentu, si dupa morte éراسi in pamentu are se se intorca pana la inviare. Credintiei acesteia crestine mai bine i corespunde immormentarea mortiloru decâtu arderea, pentrucá prin immormentare trupulu omenescu se dá éراسi indaraptu elementului aceluia din care este facutu, si care este pamentulu si nu foculu. Alu doile motivu este, cà si corpulu Mantuitorului nostru Isusu Christosu dupa morte s'a immormentatu in pamentu pana la inviarea cea de a trei'a di. Éra crestinii, cari s'au silitu totu de a

un'a a imită pre Mantuitoriulu nostru in tote, au voitu se-lu imiteze si in privinti'a acést'a, cá si trupurile loru in pamentu se fia immormentate pana la inviare, precum a fostu a Mantuitoriului nostru.

Datin'a de a immormentá mortii inse nu este unu adeveru de credintia. Pre langa tote aceste inimicii numelui crestinu nu se multiimescu numai cu ace'a, cá se silescu din tote poterile a cassá din societatea omenésca tota credinti'a crestina, ci au inceputu in tempulu mai nou a atacá si datinile cele pii ale crestineloru, si inca totu de a un'a in numele scientiei si alu progresului. Si apoi de sine se intielege, cá de atacurile aceste n'a potutu scapá nice datin'a de a immormentá mortii.

Dela inceputulu seculului acestuia se striga in continuu, cá omenimea cea culta trebue se o rumpa cu datin'a cea jidovésca de a immormentá pre celi morti, si se se reintorca la datin'a cea pagana de ai arde. Si apoi cá se nu apara, cumcá prin pretensiunea acést'a nu intentionéza nice mai multu nice mai pucinu decâtu atacarea unei datine pie crestine, se formuléza pretensiunea in numele scientiei si a progresului. Se argumentéza adecá, cumcá din punctu de vedere higienicu si economicu este multu mai buna arderea decâtu immormentarea, si pre langa ace'a are si ea tote avantajele juridice si estetice, ce le are immormentarea, si astufeliu arderea la totu casulu este unu castigu pentru societate.

Se vedemu inse încátu suntu adeverate motivele numite scientifice, ce le aducu partinitorii arderei in contr'a immormentarei trupurilor.

Antaiulu motivu higienicu seau de sanetate publica este, cá trupurile immormentate in pamentu prin procesulu loru celu linu de putrediune si prin exhalatiunile loru continue corumpu de una parte aerulu din giuru, ce'a ce nu pote se fia decâtu stricatosu sanetatei publice, éra de alta parte inveninéza fontanele si isvorele din apropiare, ce'a ce este asemenea periculosu. Amendoue aceste la ardere nu se intempla.

Motivulu acést'a la inceputu s'a parutu tare ponderosu, din care cauza au si inceputu a se cercá dupa adeverulu lui. In specie, ce atinge corumperea aerului in giurulu cintirimeloru, pre dreptulu s'a disu, cá deca acést'a este in adeveru asia, atunci mai cu sema in cetatile mari in publiculu ce locuesce pre langa cintirimele cele mari, mortalitatea trebue se fia mai mare, cá in publiculu, ce locuesce departe de ele, seau celu pucinu morburile se fia mai dese si mai veementi. Higienicii s'au pusu numai decâtu pre observare si culegere de date statistice cu privire la mortalitatea si morburile de pre langa cintirime. Si pre langa tota scrupulositatea, cu carea s'au facutu observarile aceste, totusi nu s'a potutu observá nice cea mai mica deosebire intre mortalitatea si morburile publicului depre langa cintirimele cele mari facia cu celu ce locuesce departe de ele. Ma ce e mai multu! S'a facutu observare chiaru si pre tempu de colera, candu cea mai mica crestere a coruptiunei aerului maresce intensitatea colerei, si nu s'a observatu de locu, cá dora

coler'a ar' fi grassatu mai tare intre locuitorii de pre langa cintirime, cá intre altii. Totu asemenea s'a intemplantu si cu fontanile. S'au esaminatu chemice partile constitutive ale apei din fontanele de langa cemetierele cele mari, si nu s'a aflu nice odata, cumcà dora ap'a din atari fontani ar' contiené ceva ingredientie periculose sanetatei cu totulu diverse de ingredientiele altoru fontani, ce suntu departe de cintirime. In urm'a acestor'a toti higienicii au lapedatu cu totulu motivulu primu, cà dora arderea trupurilor ar' fi mai cu scopu, pentrucà cintirimele infectionéza aerulu seu fontanile.

Alu doile motivu, ce se aduce in favorulu arderei trupurilor areta una selbaticé mare in modulu de cugetare si una lipsa totala de pietate. Motivulu acesta este motivulu numitu economicu. Se díce adeca, cumcà trupurile mortiloru contienu una cuantitate mare de materii organice, cari deca s'aru intrebuintiá spre ingrasiarea pamentului, atunci aru aduce omului venite frumoase, fiendu-cà pamentulu ar' produce mai bine. Spre ingrasiarea pamentului inse nu se potu materiele aceste ale trupurilor intrebuintiá, deca trupurile se inmormenteza, fienducà ele putrediescu acoló in sinulu pamentului, precandu deca se ardu, atunci materiele acele prefacunduse in fumu, acel'a erasi se asiedia pre pamentu sí-lu ingrasiá. Acoló anu ajunsu cu progresulu, càtu trupurile parintiloru sí a filoru nostri se le prefacemu in gunoiu, cu care ingrasiamu pamentulu. Càta selbatacía jace in motivulu acesta vede ori sí cine. Inse baremu deca motivulu ar' fi adeveratu! Dara nice acést'a nu este. Se concedemu pre unu minutu, cumcà asiá este, sí prein arderea trupurilor morte se ingrasiá pamentulu, sí produce ceva mai bine. Inse chiaru aperatorii arderei concedu, cà arderea este multu mai cu spese cá inmormentarea, ma una ardere simpla costa de 10 ori mai multu cá una inmormentare. Nu este verb'a aci de spesele conductului, ci numai de gropa si de lemnele de lipsa la ardere, cari costa de 10 ori mai multu cá una gropa. Se nasce acum intrebarea, cà ore prein ardere produceva pamentulu cu 10 procente mai multu cá prein inmormentare, cá castigulu economicu se fia egalu, si cu mai multu de 10, cá se fia in adeveru unu castigu economicu. Acést'a chiaru nice aperatorii arderei nu o sustienu. Atunci dara nu este nice unu castigu economicu, cà trupurile arse nu ingrasiá pamentulu nice baremu atâta, càtu se platesca lemnele arse.

Inse óre prestéza arderea avantajiele acele juridico, ce le prestéza inmormentarea? Nice pre departe. Câte morti enigmatice nu ocuru printre omeni, la cari nimene nu le scie caus'a! De abie dupa câteva díle, luni si ani se ivesce suspitiunea, cà mortea s'a intemplantu prin inveninare, si casuri de aceste ocuru astàdi forte desu. Deca acum mortulu celu enigmaticu este inmormentatu, atunci nu numai dupa mai multe díle seu luni, ci chiaru si dupa ani intregi jacuti in mormentu se pote prein medici constatá caus'a mortei. Deca inse trupulu s'a arsu, atunci cu constatarea acést'a s'a finitu si inveninatorii nu ar' mai poté fi pedepsiti. Ma si deca mortea s'a

intemplatu prein lovituri, seau altu ceva, inca se pote constată in trupulu mortu si dupa mai multi ani, deca e inmormentatu, inse nice odata deca e arsu. Objectioneza partinitorii arderei ce e dreptu la acést'a, că prein institutiunea visitoriloru de morti, deca acestia iau protocolu despre totu ce au aflatu in trupulu mortu, atunci dein protocolulu acesta se pote aflá ori si candu caus'a mortei. Inse ore este ori ce visitoriu de morti unu specialistu, care se pota observá tote cá unu medicu? Si apoi deca mortulu a fostu inveninatu, acést'a nu se pote aflá decátu din stomacu, unde veninulu stà ani intregi. Se va apucá dara visitoriulu de morti se sectioneze pre unulu fia care mortu. Atunci ar' trebuí se fia in tote comunele câte una macelaria, unde se se sectioneze mortii. Éra cá se scie nucum'v'a s'a intemplatu prin lovituri, batai seau altu ceva, atunci visitoriulu trebue se intorca pre mortu in tote laturile in faci'a celoru remasi, la cari le a fostu pote forte scumpu. Si apoi óre este frumosu, cá visitoriulu mortiloru se intre in casa la ori ce mortu cu suspitiunea, cá dá de este acoló ucidere, chiaru si atunci candu si cugetulu la asia ceva vetama pre celi remasi. Aperatorii arderei se incurca in absurditatile cele mai mari.

Pericululu inmormentarei de viu prin ardere inca nu este delaturatu, căce chiaru si unu aperatoriu alu arderei ar' vení in confusiune, candu ar' trebuí se alega a fí din gresiela inmormentatu seau arsu de viu.

In urma din punctu de vedere esteticu, judece ori si cine, ore este mai frumosu a se imprasciá din unu cuptoriu in tote laturile in forma de fumu, seau a fí asediatu frumosu in pamentu, din care suntenu facuti, cá acoló pamentulu se ié erasi ce e alu seu, cá la dñu'a cea mai de pre urma se dé erasi indaraptu Celui ce ne a ziditu.

Judece acum ori si cine in câtu e arderea trupuriloru unu progresu pretinsu de scientia.

Varietăti.

In 12 Decembre a fostu in Rom'a una scena dintre cele mai frumoase si mai elevatorie de inima. Este cunoscutu, că in anulu acést'a s'au serbatu alu doile centenariu dela eliberarea Vienei si prin ea a civilizatiunei europene din manile Turciloru la anulu 1683 prin Sobiesky regele Poloniei. Intru aducerea aminte de actulu acést'a eroicu celebrulu pictoru polonu Joanu Matejko pre una pansa lunga de 9 metri si lata de 4 metri a depinsu acestu evenimentu memorabilu. Pictorulu a alesu minutulu acel'a, candu Joanu Sobiesky demanda, cá flamur'a profetului Mohamedu luata dela Turci se se duca Vicariului lui Christosu pre pamentu, Papei Inocentiu XI. In jurulu lui Sobiesky se vedu figurile impunetorie ale toturoru eroiloru crestini din lupt'a acést'a decidietoria pentru Europ'a. La rogarea natiunei polone pictorulu i a donatu ei tabloulu acést'a imasantu, inse sub conditiunea, că ea se-lu doneze urmatoriului aceluia, care a fostu asia dicendu inim'a intregiei companie sante in lupt'a acést'a de asia mare momentu pentru Europ'a intréga. Natiunea polona bine a sciutu, cá urmatoriulu barbatului aceluia este Pontificele romanu, Leonu XIII, deorace antecessoriulu Acestuia, Pap'a Inocentiu XI a fostu acel'a, care cu multu tactu si cu multu zelu a unita pre principii crestini in lupt'a acést'a desperata cu semilun'a, asia câtu deca Sobiesky

a liberatu Vien'a cu arm'a, atunci Inocentiu XI o a liberatu cu spiritulu. Natiunea polona prin una deputatiune cu Matejko in frunte si predete Papei Leonu XIII in 12 Dec. st. n. 1883 tabloulu celu minunatu, care lu primu cu afabilitatea indatinata.

In sinodulu protopopescu alu Iadolului din Archidieceasa, tienutu sub presidiulu zelosului vice-protopopu Petru A. Vlass'a la 22 Nov. st. n. 1883 intre alte multe si frumose tare ne a placutu decisiunea sinodului, cá clerulu se pronunere si la cáte una foia politica, in urm'a careia se au asociatu cáte doi trei preoti si si laici la cáte unu esemplariu din un'a din foile nostre politice, cari si de altminterule nu suntu de ajunsu spriguinite. Una foia politica pentru unu preotu in tempulu de astádi este neincunginratu de lipsa. Bine ar' fi, candu mai multi aru imitá decisiunea sinodului acestuia.

In 12 Ianuariu s'a pertractatu in Cas'a de susu a dietei Ungarice a dou'a ora proiectulu de lege relativu la casatori'a civila intre Judei si crestini. Membrii casei de susu s'au prezentatu in numeru asia de mare, cum nu s'a mai intemplatu nice odata in tempulu mai nou. Dintre ilustrii nostri Episcopi au fostu de facia Escellentia S'a Prea Santitulu Metropolitu si Ilustritatile Loru Episcopii de Orade si Lugosiu. Din partea clerului a vorbitu Primatele Ungariei in numele celorlalti, dechiarandu pre scurtu, cá din motivele espuse densii éراسi voru votá in contr'a proiectului. Purcedienduse dupa ace'a la votare proiectulu s'a respinsu cu 200 voturi contr'a la 191, va se dica cu una majoritate de 9 voturi. La votare au luat parte si mai multi magnati din Cisleitania, cari au dreptulu indigenatului in Ungaria si au votatu unii *pro* altii *contra*. Dintre episcopii ortodocsi serbesci seau romanesci nice acum n'a luat parte nice unulu.

Precum amu cetitu in unele foi, Ilustritatea S'a Episcopulu de Gherla Dr. Joano Szabó, care precum am anuntiatu si noi, a caletoritu la Rom'a, acóló a si fostu primitu in audientia decatra Sanctitatea S'a Sumulu Pontifice Leonu XIII.

Cam din inceputulu lunei Decembre a anului trecut 1883 se observeza in tierile nostre unu fenomenu cerescu forte frumosu insec totu odata pana acum si misteriosu. Anume precum voru fi observatu si cetitorii nostrii ser'a dupa apunerea sorelui intre 5 si 6 ore si asemenea si demaneti'a in ainte de resaritul lui la apusu si resaritu remane ceriulu coloritu cu una rosietia tare via, care tiene cam una diumctate de ora pana candu pre incetulu dispare. Fenomenulu acest'a pana acum celu pucinu necunoscutu, fienducá eruditii celu pucinu pana in presente nu-lu mai afla amintitu nicairi in istoria s'a observatu mai preste tota Europ'a si in Asi'a pana prin Indi'a. Astronomii si meteorologii si au batutu pana acum multu capulu, cá se-i afie caus'a, fora cá pana acum se fia potutu ajunge la unu resultatu certu. S'au facutu spre esplicarea lui mai multe ipotese, intre cari mai insemnate suntu urmatoriele. Asia unii lu aducu in legatura cu magnetismulu pamentului, fienducá sustienu a fi observatu pre tempulu fenomenului unele schimbári in aculu magneticu alu compasului. Altii lu aducu in legatura cu eruptiunile vulcaniloru, in urm'a caror'a in stratele cele de susu ale atmosferei s'ar' fi asediatu unele ingradientie, in cari reflectanduse radiiele sorelui producu rosietia ace'a neindatinata. Altii lu esplica prin ace'a, cá pamentulu trece prin unu noru de fulgi de ghiatia, de cari s'ar' affá prin universu, seau si deca nu trece prin elu, trece celu pucinu pre langa elu, si radiiele sorelui se reflectéza in fulgii acestia. Altii in urma vedu caus'a fenomenului in sore. Pana acum iuse nice una ipotesa nu este secura. Cáte fenomene pana acum ne mai vediute ascunde universulu in sine, cá marimea lui Domnedieu Creatoriului se se arete totu in moduri si forme none!